

Puolustusvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (väline Euroopan puolustusteollisuuden vahvistamiseksi yhteishankintojen avulla)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (väline Euroopan puolustusteollisuuden vahvistamiseksi yhteishankintojen avulla) (U 74/2022 vp). Puolustusvaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 38/2022 vp — U 74/2022 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- osastopäällikkö Tarja Jaakkola, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Laura Sinisalo, puolustusministeriö

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komission ehdotus ilmenee jatkokirjelmästä UJ 38/2022 vp.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta ilmenee jatkokirjelmästä UJ 38/2022 vp.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Eurooppa-neuvoston toukokuussa 2022 tekemän päätöksen mukaisesti unionissa on viety eteenpäin tavoitetta perustaa väline (European Defence Industry Reinforcement through common Procurement Act, EDIRPA), joka antaisi paremmat mahdollisuudet puolustusmateriaalin

Valiokunnan lausunto PuVL 2/2023 vp

yhteishankintoihin unionimaiden kesken. Eurooppa-neuvosto kehotti joulukuussa 2022 hyväksymään EDIRPA-asetuksen mahdollisimman nopeasti.

(2) Välineen toteuttaminen vaatisi alkuperäisen budjettiarvion mukaan 500 miljoonaa euroa vuosien 2022—2024 aikana. Saadun selvityksen mukaan Euroopan parlamentti haluaa kasvattaa yhteishankintavälineen budjetin miljardiin euroon. Komissio on taas ehdottanut, että alkuperäisestä 500 miljoonan budjetista 240 miljoonaa siirretään toiseen kehitteillä olevaan välineeseen, ASAP-järjestelyyn (Act in Support of Ammunition Production). Neuvostolla on taas hyväksytty mandaatti neuvotella 260 miljoonan budjetista. Budjettikysymys menee seuraavaksi poliittiselle trilogitasolle ja seuraava poliittinen trilogi järjestetään 27.6.2023.

(3) Puolustusvaliokunta arvioi EDIRPA-välineen merkitystä kattavasti lausunnossaan lokakuussa 2022 (PuVL 8/2022 vp). Valiokunta ilmaisi lausunnossaan huolensa siitä, etteivät esitetyt toimet ehdi ratkaisemaan Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamaa lyhyen aikavälin materiaalipulaa Ukrainan tukemisessa.

(4) Valiokunta katsoo valtioneuvoston lailla, että esitetty uusi väline on kiireellisen valmistelu-prosessin vuoksi vääjäämättä kompromissi. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, ettei välineestä saa muodostua ennakkotapausta sille, mihin välineen oikeusperustana olevaa teollisuuden kilpailukyvyyn varmistamiseen tähtäävää asetusta (SEU 173, artikla 3) voidaan mahdollisesti jatkossa soveltaa.

(5) Valiokunta korostaa, että Euroopan unionin puolustusteollisen kilpailukyvyyn parantamisen kannalta keskeisen tärkeää on varmistaa, että kaikki unionimaat sitoutuvat niihin säädöksiin, jotka yhdessä on aiemmin sovittu. Komissiolla on keskeinen rooli sen varmistamisessa, että myös puolustustarvikehankinnoissa kilpailu on reilua, avointa ja kustannustehokasta puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin hengessä.

(6) Suomen näkökulmasta on erittäin tärkeää, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on mahdollisuus osallistua välineen kautta toteutettaviin hankintoihin. Kilpailukykyinen ja elinvoimainen puolustusteollinen sektori Suomessa on keskeisen tärkeä osa sotilaallista huoltovarmuutta. Toimivat huoltovarmuusjärjestelyt takaavat osaltaan, että Suomella on kansallinen kyky ylläpitää kriittisiä asejärjestelmiä kotimaassa. Valiokunta tarkasteli laajasti sotilaalliseen huoltovarmuuteen liittyviä kysymyksiä puolustuselonteosta antamassaan mietinnössä (PuVM 4/2021 vp — VNS 8/2021 vp, kpl:t 89—102). Mietinnössään valiokunta totesi muun muassa seuraavaa: ”Huoltovarmuuteen liittyvät vaatimukset eivät saa johtaa kansallisuuteen perustuvaan syrjintään, mutta tarjoajille voidaan asettaa objektiivisia ja suoritusperusteisia varautumiseen ja poikkeusoloihin liittyviä vaatimuksia. Tätä kautta on mahdollisuus kohdentaa Puolustusvoimien hankintoja kotimaahan nykyistä enemmän.” Valiokunta huomauttaa, että pelkästään Puolustusvoimien tekemien hankinnoin suomalainen puolustusteollisuus ei säily elinkelpoisena. Tällä hetkellä suomalaisen puolustusteollisuuden liikevaihdosta noin 40 prosenttia tulee viennistä.

(7) Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi on puolustusmateriaalikysymyksissä aktiivinen sekä Natossa että EU:ssa. Naton vahvuus on vuosien mittaan muodostunut hankinta- ja huolto-varmuusorganisaatio, josta hyviä esimerkkejä ovat NATO Support and Procurement Agency (NSPA) sekä NATO Communications and Information Agency (NCIA). Nato on materiaali-ky-

Valiokunnan lausunto PuVL 2/2023 vp

symyksissä myös se taho, jonka kautta puolustusmateriaalille sovitaan yhteiset standardit ja kriteerit yhteensopivuuden takaamiseksi.¹

(8) EU:n vahvuuksia ovat taas regulaatio ja teollisuuspolitiikka. Valiokunta toteaa, että komissio on muutaman viimeisen vuoden aikana ottanut yhä vahvempaa roolia puolustusteollisen yhteistyön kehittämisessä EU-alueella. Ukrainan sodan myötä tämä kehitys on edelleen nopeutunut. Valiokunta korostaa, että EU:n ei pidä puolustusmateriaaliyhteistyötä syventäessään luoda protektionistisia järjestelyitä, jotka hyödyttävät pitkälti vain suurimpia unionimaita. Valiokunta huomauttaa lisäksi, että Suomi ostaa merkittävän määrän puolustusmateriaalia unionialueen ulkopuolisista maista (esimerkiksi Yhdysvallat ja Israel). Jatkossakin on varmistettava, että nykyistä toimivaa, Puolustusvoimien tarpeet täysimääräisesti huomioivaa hankintamallia ei vaaranneta sellaisella EU-tason sääntelyllä, joka ei ota huomioon näitä näkökohtia.

(9) Yhteenvetona valiokunta toteaa, että Ukrainan sota on konkreettisella tavalla osoittanut, että EU- ja Nato-maiden on välttämätöntä käyttää puolustukseensa enemmän resursseja. Puolustusmateriaalituotantoa on pikaisesti lisättävä niin kansallisin toimin kuin EU-tasollakin. Valiokunta korostaa, että unionin kaikkea toimintaa puolustusteollisella sektorilla ja uusia puolustusaloitteita on tarkasteltava tällä hetkellä erityisesti siitä näkökulmasta, miten Ukrainaa voidaan materiaallisesti tukea lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Puolustusvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

¹ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69269.htm

Valiokunnan lausunto PuVL 2/2023 vp

Helsingissä 13.6.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Antti Häkkänen kok
varapuheenjohtaja Hanna Huttunen kesk
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Sofia Vikman kok
varajäsen Janne Heikkinen kok
varajäsen Tomi Immonen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola